

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Eusebiu Tu Pamphilu Ekklesiastikē Istoría

Eusebius <Caesariensis>

Mogvntiae, 1672

Cap. III.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14478

Carthaginem venisset Secundus, & reliqui qui Cirtensi concilio interfuerant, nempe Donatus Mafulitanus, Marinus ab aquis Tibilitanis, Donatus Calamenfis, Victor à Ruficade, Purpurius à Limatà, Felix à Rotaria Centurionis, Victor à Garbe, & Secundus minor, Secundi Tigisitanus ex fratre nepos: præter hos etiam Silvanus Cirtensis Episcopus, qui in illo Cirtensi Concilio Episcopus fuerat ordinatus; item Donatus à Casis nigris, dux ac signifer illius factionis, & alii septuaginta numero Episcopi, hospitio excepti à factionis suæ confortibus, Cæcilianum ad causam dicendam evocant. Sed ille, qui eos à calumniatoribus suis accitit in perniciem suam intelligebat, qui eos apud calumniatores suos diversari videbat, ad Concilium illud venire recusavit; retentus à plebe Catholicorum, qui ne se ipsum hostibus suis traderet, obstitit. Tunc illi Cæcilianum absentem, quod vocatus ad concilium venire nolisset, damnaverunt, duo crimina illi obijcentes; primum quod à traditoribus ordinatus fuisset Episcopus: deinde quod cum esset diaconus, victimæ affertæ martyribus in custodia positæ prohibuisset. Tunc sententiæ à singulis dictæ sunt contra Cæcilianum, & contra ordinatores ejus, qui à concilio similiter evocati adesse noluerant. Primus Secundus Tigisitanus, ut pote Primas Numidiæ, sententiæ dixit: post quem reliqui sententiæ dixerunt, qua nominatim pronuntiarunt, se nec Cæciliano nec collegis ejus communicare. In libro adversus Fulgentium Donatistam qui inter opera Augustini legitur pag. 275. extat sententiæ quam dixit Marcianus Episcopus in Cæcilianum. Post hæc in locum Cæciliani Majorinum ordinarunt Episcopum, in gratiam Lucillæ, cujus domesticus erat Majorinus. Quibus ad hunc modum confectis, literas quaquaversum per Africam miserunt, quibus reliquos Episcopos adversus Cæcilianum & collegas ejus à se damnatos incitarent, & à communione illorum quasi traditorum averterent. Hoc fuit initium nefarii schismatis Donatistarum; quod ab ordinatione Majorini exortum, universam postea Africam occupavit. Quanquam Donatistæ, non ab illa ordinatione Majorini primordia discordiæ sui repetebant, sed paulo altius, jam inde à temporibus Mensurii Carthaginensis Episcopi. Statim enim post persecutionem absciderunt se à communione Mensurii, quem traditorem fuisse contendebant; & suæ partis interventorem habuerunt in Ecclesia Carthaginensi antequam ordinaretur Majorinus: quem quidem interventorem occisum esse à Catholicis affirmabant, ut scribit Augustinus in Epistola 163. *Narravit etiam, in ipsa schismatis novitate majores suos, cum cogitarent culpam Cæciliani, ne schisma fieret, quoquo modo velle sopire, dedisse quendam interventorem populo suæ communionis apud Carthaginem constituto, antequam Majorinus adversus Cæcilianum ordinaretur. Hunc ergo interventorem in suo conventiculo à nostris dicebat occisum. Sic iidem Donatistæ Romæ interventores habuerunt, quos paucissimis partis suæ in urbe degentibus mittebant ex Africa: postea verò proprios illic Episcopos ordinarunt, ut docet Augustinus in libro de unico baptismo & Optatus. Præterea Augustinus in Breviario collationis tertiæ, & in libro Retracta-*

tionum scribit Donatum à Casis nigris Cæciliano adhuc diacono schisma fecisse Carthagine, ejusque facinoris reum postea convictum fuisse in Synodo Romana sedente Miltiade. Ex quo manifestè colligitur, schisma Donatistarum aliquamdiu ante ordinationem Cæciliani Episcopi ceptum fuisse. Sed quoniam in ordinatione Cæciliani vehementius erupit, idcirco schismatis initium ab illa ordinatione deducitur.

C A P. III.

ANtequam ulterius progrediamur, emendandus est obiter duplex error in Annalibus Ecclesiasticis. Alter pertinet ad acta apud Zenophilum Consularem Numidiæ, quibus Cæcilianus purgatus, & Silvanus Cirtensis, unus ex ordinatoribus Majorini, traditor fuisse convictus est. Baronius hæc gesta esse existimavit anno Christi 306. quo nihil, meo quidem judicio, dici potuit absurdius. Sed vel ipse titulus Actorum refellit sententiæ Baronii. Sic enim prænotantur hæc gesta: *Constantino Maximo Augusto & Constantino juniore nobilissimo Cesare Consulibus, &c.* Apud Augustinum verò perperam legitur *Constantio Maximo Augusto*. Qua lectione inductus Baronius, Constantium Chlorum hic designari censuit, qui anno Christi 306. sexto Consulatu suo finem vivendi fecit: eique suffectum fuisse vult Constantinum, gravi errore. Nam si hoc anno Consul fuisset Constantinus, sequenti anno, quo Consulatum gessit una cum Maximiano Herculo, iterum Consul dici debuisset in Fastis, quod tamen non legimus. Deinde si Constantinus in locum patris suffectus est Consul, cur nomen Constantii patris adhuc remanet in Fastis? Sed & cognomina quæ in Actis illis utrique tribuuntur, satis indicant Constantium Chlorum hic designari non posse. Neque enim Constantius Chlorus Maximi titulum unquam gessit: nec Constantinus ejus filius, Junior cognominatus est. Cum enim Junior dicatur ad distinctionem senioris qui eodem appellatur nomine, quomodo dici potuit Junior Constantinus, cum ante ipsum nemo hoc nomine fuerit insignitus. Quare non dubium est, quin corrupta sit Augustini lectio, scribendumque ut legitur in Gestis purgationis Cæciliani: *Constantino Maximo Augusto & Constantino juniore nobilissimo Cesare Consulibus*. Fuit hic annus Christi vicesimus ac recentissimus, quo Zenophilus Consulatus Numidiæ causâ cognitâ Silvanum Cirtensem Episcopum traditorem fuisse pronuntiavit. Porro hæc apud Zenophilum Acta anno Christi 306. fieri non potuisse, pluribus argumentis probari potest. Primum enim Constantina civitas & Constantinienfes in iis Gestis dicuntur cives urbis Constantinæ. Nam Victor Grammaticus ait patrem suum fuisse Decurionem Constantinensium. Atqui certum est, non nisi post mortem Maxentii Cirtam oppidum Numidiæ, quod Alexandri tyranni obsidione ceciderat, à Constantino instauratam, & ejusque vocabulo appellatam fuisse, ut testatur Aurelius Victor. Deinde jam tum Cæciliani innocentia multis indiciis probata fuerat, cum hæc apud Zenophilum gesta sunt. Sic enim initio Actorum legitur: *Cur ergo intermissio eius innocentia probata est, Silvano communicat.* Adde

quod Clerici adversus Silvanum interrogati, respondissent se à majoribus & lenioribus Clericis ita accepisse, quod traditor esset Silvanus; id est, quod tradidisset lucernam argenteam tempore persecutionis, Diocletiano VIII. & Maximiano VII. Coss. anno Christi 303. Quod si hæc Acta apud Zenophilum gesta essent anno Christi 306. Clerici utique non dicerent accepisse se à Majoribus suis rem adhuc recentis memoriæ, quam ipsi videre potuerant. Denique quis Zenophilo præceperat, ut de crimine traditionis Silvani tantâ curâ ac diligentia cognosceret? Certe non Galerius. Hic enim Christianos acerbissime persequebatur. Nec Maxentius. Nam & hic paganus fuit, ut ex Eusebio & Zosimo constat: & anno Christi 306. quo hæc acta esse Baronius affirmat, nondum Africam sub ditionem suam redegerat, sicut paulo antea demonstravimus. Sed neque illud dici potest, Constantinum Imperatorem eam cognitionem mandasse Zenophilo: quippe cum anno Christi 306. Constantinus ne unam quidem glebam in Africa possideret. Ex his manifeste convincitur, Acta hæc apud Zenophilum Consularem Numidiæ, non 306. sed 320. Christi anno gesta esse, Constantino Maximo Augusto VI. & Constantino juniore nobilissimo Cæsare Coss. Alius præterea error est in iisdem Annalibus corrigendus, ubi Concilium ducentorum ac septuaginta Episcoporum à Donatistis Carthagine celebratum, confertur in annum Christi 308. De hoc Concilio ita loquitur Augustinus in Epistola ad Vincentium: *Scribit enim ille Tychonius, homo, ut dixi, vestra communionis, à ducentis & septuaginta Episcopis vestris Concilium Carthaginense celebratum. In quo Concilio per septuaginta & quinque dies, postpositis omnibus præteritis, limatam esse sententiam, atque decretum, ut Traditoribus immensi criminis reus, si rebaptizari nollent, pro integris communicaretur. Deuterium etiam Macrinensem Episcopum communionis vestra, dicit Traditorum plebem congregatam Ecclesia miscuisse: & secundam statuta illius Concilii à ducentis & septuaginta Episcopis vestris facti, fecisse cum Traditoribus unitatem; eique Deuterio post hoc factum iugiter communicasse Donatum: nec solum huic Deuterio, sed etiam universis Maurorum Episcopis per quadraginta annos, quos dicit usque ad persecutionem per Macarium factam, Traditoribus sine baptismo communicasse.* Ex his Augustini verbis Balduinus in historia collationis, & post eum Baronius existimaverunt, hoc numerosum Donatistarum Concilium celebratum esse annis quadraginta ante tempora Macariana. Hæc autem cepisse anno Christi 348. aut 49. recte animadvertit Baronius. Verùm reatentius examinata, observavi Augustinum nequaquam id dicere, quod Balduinus & Baronius crediderunt. Idenim tantum dicit Augustinus, seu potius Tychonius, Donatum Deuterio & reliquis Maurorum Episcopis per quadraginta annos communicasse, eisdemque Maurorum Episcopos semper usque ad Macariana tempora Traditoribus absque iteratione baptismi communicasse. Quid enim aliud sonant hæc verba Augustini? *Eique Deuterio post hoc factum iugiter communicasse Donatum: nec solum Deuterio, sed etiam universis Maurorum Episcopis per quadraginta annos, quos dicit usque ad per-*

secutionem per Macarium factam, Traditoribus sine baptismo communicasse. Ex quibus verbis duo colligi possunt. Primum est, Episcopos Maurorum, qui erant partis Donati, non rebaptizasse nisi post tempora Macariana. Nam ante hæc tempora Catholicos ad se venientes, si rebaptizari nollent, tanquam integros suscipiebant. Post persecutionem autem Macarii, Catholicos non nisi rebaptizatos communioni suæ lociarunt, in odium, ut videtur, persecutionis illius, cujus auctores esse Catholicos criminabantur. Illud præterea ex verbis Augustini colligimus, Donatum illum qui Majorino successit, & à quo Donatistæ sunt appellati, Episcopum fuisse Carthaginis per annos quadraginta. Nisi forte Augustini locum ita emendare malimus. *Nec solum Deuterio, sed etiam universis Maurorum Episcopis quos dicit per annos quadraginta, usque ad persecutionem per Macarium factam Traditoribus sine baptismo communicasse.* Quæ quidem lectio & æquior mihi videtur & verior. Quippe ab initio schismatis usque ad persecutionem Macarii, anni sunt quadraginta. Ceterum Synodum illam ducentorum ac septuaginta Episcoporum anno Christi 308. celebratam non esse, ex his quæ supra disputavimus manifeste convincitur. Cum enim schisma constat non sit ante annum Christi 320. quomodo congregari potuit tam numerosa Synodus Episcoporum schismaticorum anno Christi 308. Equidem arbitror Synodum illam congregatam fuisse temporibus Donati Carthaginensis Episcopi, aliquot annis post Synodum Nicenam. Moveret me primò quidem numerus Episcoporum ducentorum ac septuaginta, qui certe novo adhuc & recente schismate tot esse minime potuerant. Proinde necesse est, ut roborata & maxime confirmata fuerit hæc factio, cum tantus numerus Episcoporum in urbem Africæ primariam convenit. Constat autem Donatistarum factionem temporibus magni illius Donati præcipue viguisse. Itaque sub illius Episcopatu hoc Concilium convenisse, non sine causa existimamus. Certe salvo ac superfluo Cæcilianio id fieri non potuisse pro certo habeo. Nam & Cæcilianus apud Imperatorem plurimum poterat, postquam innocentiam suam ei coram approbaverat; nec Imperator ipse id laturus fuisset, quippe qui & basilicas Donatistis ademerit. Sed & Augustini seu potius Tychonii verba, indicare videntur Synodum illam sub Donato congregatam fuisse. Postquam enim dixit Deuterium secundum statuta illius Concilii fecisse cum Traditoribus unitatem, addit eidem Deuterio post hoc factum iugiter communicasse Donatum. Ex quibus colligere possumus id Concilium Deuterii ac Donati temporibus fuisse celebratum.

CAP. IV.

Sed nunc tandem ed revertamur unde digressi fuimus. Non multo post ordinationem Majorini, à qua Donatistarum, schisma cepit exordium, Constantinus superato Maxentio Italiani & Africam Imperio suo adjunxit. Qui cum superiores Principes persecutione ac supplicii Christianorum res suas labefactas intelligeret, contrariam viam ingressus, propositis edictis pacem ac libertatem